

Báo Giấy • Tháng 12 năm 2014 • Năm thứ 1 • Số 7
Email: baogiaytanhinhhthuc@yahoo.com • www.thotanhinhthuc.org
P.O. Box 1745, Garden Grove, CA 92842

Thư Tòa Soạn

1 / Mang những “câu nói đời thường” vào thơ, có nghĩa là đưa *nhịp nói* (rhythm of common speech) thay thế *giai điệu trầm bổng* của thơ vần điệu. 2/ Dùng kỹ thuật *vắt dòng* và *lập lại* chữ và nhóm chữ, chuyển những thể thơ *có vần* thành thể thơ *không vần*. Thơ Việt chỉ tiếp nhận hai khái niệm đó, tạo ra những nhịp điệu rộn ràng và sống động trong thơ, nhân tiện, tiếp nhận luôn thuật ngữ “Tân hình thức” để gọi những thể thơ *không vần* này. Như vậy, giữa thơ thể luật tiếng Anh và thơ Tân hình thức Việt không hề có liên hệ gì với nhau. Nhưng có một điều lý thú, trong 4 yếu tố của thơ Tân hình thức Việt, thì có 3 yếu tố *tính truyền, ngôn ngữ đời thường* và kỹ thuật *lập lại* chữ và nhóm chữ, trùng hợp với cách làm thơ trình diễn Mỹ (Open mic poetry và Slam poetry). Đó là những yếu tố chọn lọc, làm lõi cuốn người thưởng ngoạn. Vậy tại sao chúng ta không thử trải nghiệm dòng thơ mới mẻ này, vì dù thể nào thì cũng chẳng có gì để mất mát. Đây cũng là số báo đặc biệt, cuộc “Trò chuyện về thơ Tân hình thức Việt – tiếp nhận và sáng tạo” ở Đại học Văn hóa Hà Nội vào ngày 29 tháng 10 năm 2014 vừa qua. Sau cùng, xin quý bạn in ra đọc vì đây là một tờ báo giấy. Trân trọng.

Hạnh Ngô
DẶN ANH

Khi nhớ em anh đừng vào
facebook em xem hình em không
có ở đó em không ngủ
ở đó khi nhớ em anh

đừng đến quán quen em không
ăn ở đó em không chơi
ở đó khi nhớ em anh
hãy nhìn vào chính anh em

đang say ở đó em đang
mắc trong đó với nỗi nhớ
mất tâm mất thân linh hồn
người nữ khi yêu như sóng

dữ ngày biển động biển đã
động từ khi anh đến vậy
anh còn tìm em ở đâu
nơi những quán quen quán lạ

chính anh chính em đã tự
làm biển động dữ dội đời
mình đau oằn quại trong nỗi
vụng dại sợ mất nhau có

nhau và nỗi đau nghi hoặc
khi vắng nhau hoặc khi ngóng
nhau thườn thọt làm sao được
những khi nhớ em anh đừng! ...

Hồ Đăng Thanh Ngọc
CHÚNG TA ĐANG LÀM GÌ?

Chúng ta đang sống trong một thế giới
mà chúng ta luôn muốn sắp đặt lại
và khi chúng ta cố gắng sắp đặt
lại tí tí hình ảnh thời trang lướt

qua rầm rập những tibi rails zara
madewell ... và cả chiếc quần jean đang
mặc trong khi chúng ta có thể nhớ
và quên chiếc áo bà ba hay

sẽ không nhớ đến chiếc áo bánh chả
lễ phép tâm linh chúng ta móc smart
phone nhờ tư vấn về chiếc ford ya-
maha mercedes ... trong lúc nghe

ti vi samsung nói về sự chết
đói ở somali và bom
đạn ở ukraine afghanistan
syria ... và trung quốc đang cố le

lưỡi liềm biển đông những cái bắt tay
quyền lực đang diễn ra và những dòng
tiền chảy trong những cái ống suy đồi
trong sự bắt lực của toán học (văn

học bắt lực đã giông cò trắng
từ lâu? và cả bài thơ tân hình
thức đang viết đây) những tượng đá đã
giải thiêng và hồi chuông chùa hay chuông
nhà thờ đang dội mong nguyện hồn ai

chúng ta đang cố gắng sắp đặt lại
thế giới trong lúc xả rác lên face-
book và nói những tình tứ qua tin
nhắn để hi vọng về những cuộc tình

một đêm hai đêm những khóa thân trần
như nhộng vì nhân danh môi trường
hay gì đó nữa và cũng lúc
đó những con tê tê đang chết những

con voi hay tê giác đang bị cưa
sừng những con rắn độc cũng thê thảm
bị sát hại trong cuộc đua sành điệu
nhậu nhẹt để cố gắng kéo dài sự

sống còn để tiếp tục sắp đặt lại
thế giới và tiếp tục bắt buộc trẻ
con phải học thêm học thêm học để
hy vọng chúng lại đi sắp đặt lại

thế giới và ai đó kêu lên mặt
trắng đang chết mặt trời đang chết trái
đất đang chết và bay đi tìm sự
sống nơi sao hỏa chúng ta đang cố

sắp đặt lại thế giới trong một thế
giới hỗn độn lộn xộn sau khi điên
khùng phá vỡ như ném vỡ một cái
đĩa uyên nguyên đầu biết hay không biết

là rất bất khả sắp đặt lại trong
khi vẫn đang lao nhanh về hồ thăm
trên con đường cao tốc mà chúng ta
vừa cắt băng khánh thành hôm qua

Vương Ngọc Minh
MƯỜI PHÚT

Nghĩ. để mọi chuyện êm
thắm. nhưng. không giống bao
kẻ. với các lí lẽ
riêng. tôi chèn chữ chặt

Cổ họng. chả ai đâu
gánh được nỗi khổ riêng
của ai. vậy rồi. tôi
chẳng cách chi ngậm họng

Nổi. thôi. để mọi chuyện
êm thắm. không giống như
bao người khác. tôi lên
chữ. đã thành câu. đại

Khái: trăm năm trong cõi
người ta. chữ tài chữ
mệnh khéo là ghét nhau*
sâu xuống đóc họng. hòng

Đếch phải suy tính nọ.
kia. vì. nói cho cùng
ai đâu gánh được nỗi
khổ riêng của ai. vậy

Rồi. tôi nói. liên tu
bất tận (!) lạ một điều.
giọng nói giờ ngập màu.
sắc. cùng với tuyền những

Lí lẽ riêng.

* *kiêu, nguyên du.*

Biển Bắc
BÓNG MÂY

Với Bùi Dzũ

Nắng thì rất trưa mà
giấc mưa lại quá chảnh
chảnh chanh đá lẳng quăng
ống thủy tinh soi bóng

Người ngồi người đi xe
đứng im xe lướt phớt
xoay vòng đều đặn theo
tiếng leng keng đá lẳng

Quăng ống thủy tinh rồi
mắt hút hòa tan vào
khói lỏng cùng với khói
thuốc ba điều thuốc ba

Số năm loãng trong không
theo mắt nhìn về mỗi
hướng của mỗi người đang
ngồi với nhau cùng đuổi

Bất suy nghĩ riêng của
mình đang tan loãng vào
dòng nhịp buổi rất trưa
chờ giấc mưa hết chảnh

Chành ra * bốn hướng tưới
cho mát mắt đất chát
ngát mũi người mùi thành
phố bốc lên ... bóng mây

(đâu 8, không 13)

* Từ-ngữ của Hồ-Xuân-Hương

Hường Thanh
CÁI VÒI NƯỚC

vòi nước nhà tôi hư
khi nào tôi chẳng nhớ
tôi để vòi nước tôi
hư thêm những tháng năm

từng ngày cái vòi nước
rơi từng giọt từng giọt
tí tách nghe tiếng đàn
ghi ta hay tiếng nhè

nhẹ tiếng nằng nặng hay
tiếng xót xa hay cũng
là tiếng cái vòi nước
tự nhiên rơi từng giọt

từng giọt tí tách mà
nước không riêng tôi nước
mọi người và nước trong
vòi nước như chúng ta

từng ngày khi dù đóng
rồi cái vòi nước vẫn
nhỏ từng giọt từng giọt
tí tách tí tách những

giọt nước mắt không riêng
tôi nước mắt mọi người và
nước rơi trong vòi nước
dù nhỏ nhoi mà mắt...

16.9.2014

Hoàng Huy Hùng
NGỌN ĐÈN

Ánh sáng đã trở lại nơi
ngọn đèn đặt trên cái bàn
gỗ cho người chủ từng đêm
viết ra những con chữ được

đóng hộp đặt vào những cái
ngăn trong tấm tối của Hộp
Đen dù ánh sáng của ngọn
đèn đã trở lại chiếu sáng

tất cả mặt bàn chiếu sáng
cả căn phòng phủ bụi bặm
trên mặt bàn trống không trống
không như hải cảng hoang phế

hoang phế (còn ý nghĩa gì?)
không còn những con tàu biển
cập bến cảng dù đêm đêm
ánh sáng của ngọn đèn đã

được trở lại chỉ có người
chủ từng đêm từng đêm vẫn
cô độc tự tô vẽ nên
tự truyện cho chính mình.

Xuân Thủy
TẬN CÙNG

Phận người y như những vần thơ
cũ chứa những nỗi đau đau mà
đau tới tận cùng nếu như tôi
là một người đang ở tận cùng

mà mỗi người sinh ra cũng đều
có ít nhất một cái tận cùng
để rồi muốn thoát ra mà không
thể nào thoát ra được như một

nền thơ cũ cứ loay hoay không
thể nào thoát ra được tận cùng
cái nghèo người ta có đi ăn
cướp không tận cùng cái đói người

Elizabeth Alexander
DEADWOOD DICK

*“Come on and slant your eyes again,
O Buffalo Bill.”*

Carl Sandburg

Colored cowboy named Nat Love,
They called him Deadwood Dick.
A black thatch of snakes for hair,
Closed-mouthed. Bullet-hipped.

One knee bent like his rifle butt,
Just so. Rope. Saddle. Fringe.
Knock this white boy off my shoulder.
Stone-jawed, cheekboned man.

Mama, there are black cowboys.
A fistful of black crotch.
Deadwood Dick: Don't fuck with me.
Black cowboy. Leather hat.

ta có đi xin ăn không phải
làm gì đây nếu như tôi cũng
có cái tận cùng mà không ngôn
từ nào nói ra cái tận cùng

không ai hiểu một phận người y
như những vần thơ cũ chứa những
nỗi đau mà đau tới tận cùng
không hiểu tại sao con người ta

sinh ra mà khổ đau đến thế
còn tôi thoát thai mà vẫn khổ
đau khổ đau không vì không thoát
thai được mà vì thoát thai rồi

không làm gì được trong một thế
giới chưa ai thoát thai hay đã
thoát thai như ai cũng đều có
cái tận cùng của riêng mình để

rồi không ai không ai gặp nhau
nơi thiên đường này ...

Elizabeth Alexander
DEADWOOD DICK

*“Cố lên và liếc mắt lần nữa, Ôi Buffalo
Bill”*

Carl Sandburg

Cao bồi đen tên Nat Love,
Chúng gọi hắn là Deadwood Dick.
Tóc quăn đen như rắn,
Miệng mím chặt. Còm nhom

Một đầu gối cong như báng súng,
Đúng thế. Dây thừng. Yên ngựa. Viên tua.
Chơi chết gã trắng này đi
Hàm trơ. Gò má cao.

Má, có những cao bồi đen.
Một nhúm người đen.
Deadwood Dick: Đừng kiếm chuyện với tao.
Cao bồi đen. Mũ da.

Khế Iêm dịch

* Deadwood Dick, một nhân vật tiểu thuyết của Edward Lytton Wheeler (1854/5-1885). Nat Love (1854 – 1921), một cao bồi da đen Mỹ.

THƠ TÂN HÌNH THỨC Ở HÀ NỘI

“Thơ Tân Hình Thức Việt – Tiếp Nhận và Sáng Tạo” do nhà xuất bản *Thuận Hoá* và Tạp chí *Sông Hương* phát hành đã được ra mắt tại Huế ngày 15 tháng 8 năm 2014, tại Sài Gòn ngày 28 tháng 8 năm 2014, và sau đó là cuộc hội thảo với tiêu đề “Trò Chuyện Về Thơ Tân hình thức Việt – Tiếp Nhận Và sáng Tạo” được tổ chức bởi “Khoa Viết Văn – Báo Chí, thuộc trường Đại Học Văn Hoá Hà Nội phối hợp với Tạp chí *Sông Hương*, vào ngày 29 tháng 10 năm 2014. Buổi hội thảo được chủ tọa của nhà nghiên cứu & phê bình Đỗ Lai Thúy, nhà thơ Hồ Đăng Thanh Ngọc và nhà văn & nhà phê bình Văn Giá, đồng thời qui tụ các vị khách văn chương Bắc – Trung – Nam. Đến từ Hà Nội có các nhà văn, nhà thơ, nhà nghiên cứu phê bình: Vũ Quân Phương, Đỗ Lai Thúy, Phạm Xuân Nguyên, Văn Giá, Đặng Thân, Võ Thị Xuân Hà, Đoàn Ánh Dương, Nguyễn Mạnh Tiến, Mai Anh Tuấn, Hoàng Đăng Khoa ... Đến từ Huế có nhà thơ Hồ Đăng Thanh Ngọc, nhà văn & họa sĩ Lê Minh Phong. Đến từ Sài Gòn có nhà thơ Ngô Thị Hạnh.

Phát biểu trong cuộc hội thảo gồm có: nhà phê bình Phạm Xuân Nguyên, nhà phê bình Mai Anh Tuấn, nhà nghiên cứu và phê bình Đỗ Lai Thúy, nhà văn & nhà phê bình Văn Giá, các nhà thơ Hồ Đăng Thanh Ngọc, Hạnh Ngô, và Đặng Thân. Quả là một hành trình tuyệt vời. Nhưng nếu không có vai trò chủ chốt của nhà thơ Hồ Đăng Thanh Ngọc, tạp chí *Sông Hương* và nhà văn & nhà phê bình Văn Giá thì cũng không thể có những chuyến đi xuyên Việt – Huế, Sài Gòn, Hà Nội, đáng ghi nhớ. Cuộc hội thảo với sự tham dự đông đảo của giới trẻ sinh viên đã mang tới một không khí cởi mở, trang trọng, đầy tinh thần học thuật, và có lẽ đó là một sinh hoạt có giá trị và hiếm hoi.

Để nhận ra tầm quan trọng của cuộc hội thảo này, chúng ta hãy đi ngược lại thời điểm 15 năm trước của dòng thơ này. Thơ Tân hình thức Việt được giới thiệu trên *Tạp chí Thơ*, số mùa Xuân 2000, mang hình thái là một trò chơi, được bày

ra đùa vui hơn là một nhu cầu thay đổi. Và là một trò chơi, nếu kéo dài sẽ thành nhàm chán, chẳng đi tới đâu. Hơn nữa, ngôn ngữ thơ Tân hình thức Việt, mang những *câu nói đời thường* hay *văn pháp nói* vào thơ, thể hiện tư tưởng, trong khi ngôn ngữ thơ vần điệu và tự do Việt, chủ vào *chữ* để chuyên chở cảm xúc. Sự khác biệt về ngôn ngữ và cách diễn đạt, làm cho thơ Tân hình thức Việt không thích hợp với những thế hệ lớn tuổi, tạo nên sự ngăn cách càng ngày càng xa. Cuộc vui chóng tàn, và chỉ trong vòng 3 năm, Tân hình thức Việt phải sắp xếp lại – một diễn đàn mới được mở ra, website Câu lạc bộ Tân hình thức, 2004. Phần lý thuyết dần dần được hoàn chỉnh, đồng thời, với việc tiến hành dịch thuật ra tiếng Anh, hy vọng nối kết những nhà thơ Việt thế hệ thứ hai, viết bằng tiếng Anh và thế hệ thứ hai ở Việt nam. Nhưng cộng đồng người Việt là một công đồng non trẻ và ít ỏi, chưa hình thành nổi một nền văn học tiếng Anh, còn những thế hệ trẻ ở Việt nam lại cách xa cả một đại dương, những thông tin không thể nào tới được. Trong tình huống như vậy, thơ Tân hình thức Việt tình cờ bắt được nhịp cầu với những nhà thơ Tân hình thức Mỹ, cùng với một số nhà thơ tự do, nhà biên tập dòng chính Mỹ, Anh, Úc. Cuộc định hướng đó kéo dài suốt 10 năm, với 7 tác phẩm song ngữ Anh Việt. Và cuối cùng, thơ Tân hình thức Việt cũng bắt đầu nối kết được những nhà thơ trẻ, thật sự có nhu cầu đổi mới, qua cuộc hội thảo 2014 tại Huế, với hai phong trào thơ Tân hình thức Việt và Mỹ.

Như chúng ta thấy, thơ Tân hình thức Việt đã trải qua một hành trình nhọc nhằn và lặng lẽ, đủ thấy rằng, cuộc hội thảo tại Đại học Văn hóa Hà Nội, là một dấu mốc quan trọng. Cuộc hội thảo cũng đặt ra những câu hỏi cần được trả lời: 1/ Sự khác biệt giữa thơ Tân hình thức Việt và Mỹ, 2/ Cách đọc một bài thơ Tân hình thức Việt, 3/ Kỹ thuật *vắt dòng* và *lập lại*. 4/ Thơ và văn xuôi ... Sau cùng, chúng tôi xin đa tạ ban tổ chức cuộc hội thảo, nhà thơ Hồ Đăng Thanh Ngọc, nhà văn & nhà phê bình Văn Giá, các diễn giả và các vị khách mời đã đến, chia sẻ và cảm thông với một dòng thơ mới.

LỜI TỎ TÌNH KHE KHẼ

Hạnh Ngô

Tôi đã đến với thơ ca nói chung và đến với thơ Tân hình thức nói riêng thật tình cờ. Như cái duyên đến với tình yêu, không hề định liệu trước được con đường mình sẽ đi và xúc cảm như thế nào, cứ ở trong nó và cảm nhận về nó. Hơn 10 năm (từ tập thơ *Vang vọng* 2004) làm thơ tự do, bỗng một buổi sáng bật ra thơ Tân hình thức, bài “Tâm biến đổi” – để nói về xúc cảm rất tự nhiên của mình, và cũng may mắn được độc giả yêu thơ Tân hình thức đón nhận.

Chữ “Bồng” được dùng là như chợt phát hiện ra trong mình có dòng thơ đó và cứ thể viết ra như tâm tình chứ không phải là hôm làm bài thơ đó mới biết mặt “anh chàng” thơ Tân hình thức. Tôi đã biết Anh từ khoảng năm 2008, khi cùng với nhà thơ Inrasara và nhà báo Nguyễn Hòa (*Văn chương Việt*) tổ chức cuộc nói chuyện về Hậu hiện đại ở Vũng Tàu. Lúc đó, tôi đương nhiên nhìn Anh như người xa lạ, chẳng liên quan gì đến mình và mình biết về Anh là do có người khác giới thiệu. Đọc Anh, và cảm nhận đầu tiên là không thích. Thơ gì mà còn nói đến chuyện “hình thức”, như kiểu nghĩ “yêu gì mà còn tính toán thiệt hơn” vậy đó. Cách suy nghĩ của tôi cũng rất phổ biến trong giới làm thơ Việt hiện nay, chuyện bàn về hình thức thơ nghe có phần khá “dở hơi”, bởi vì, miễn thơ hay thơ dở, không có loại thơ của “hình thức” bao giờ. Nghe vậy thôi là muốn dỗi.

Cho đến khi (2013) được tạp chí *Sông Hương* mời viết tham luận về thơ Tân Hình Thức, tôi từ chối ngay, nhưng cũng sẽ dự nghe và tìm hiểu, chứ không thể viết về cái gì biết khá “lờ mờ”. Những tham luận được in thành sách, và vô Sài Gòn giới thiệu với người yêu thơ (tháng 8 – 2014). Tôi nhanh chóng trở thành người ủng hộ sự xuất hiện của thơ Tân hình thức vì bạn văn, những người bạn văn ở tạp chí *Sông Hương*, không thể không quý mến họ thật lòng. Trong cuộc đàm luận về thơ Tân hình thức, tôi được nghe rất nhiều nhưng típ người của “những bài tình” như tôi chỉ chú ý đến lời bình luận của

Nhà nghiên cứu Nhật Chiêu. Ông nói về thơ Tân hình thức thật đơn giản và quây rữ, ông đọc một bài thơ Tân hình thức nước ngoài cũng khá hay, tôi không nhớ là bài gì, chỉ nhớ những điều ông nói khiến tôi thay đổi thái độ về “Anh”. À, thì ra, Anh chàng này cũng “chơi được” đây, dễ chứ không khó như mình tưởng. Sau buổi đó về, tôi đọc lại khá nhiều thơ Tân hình thức mà trước đó tôi có tiếp cận nhưng “chưa thấm”.

Đến tháng 10 – 2014, tại trường Đại học Văn hóa Hà Nội thì tôi đã có dịp giới thiệu những bài thơ Tân hình thức của mình cho các bạn sinh viên và người yêu thơ. Thơ Tân hình thức tuy không mới nhưng dường như nhân dịp này các bạn sinh viên của trường mới có điều kiện tiếp xúc trực tiếp với thơ Tân hình thức. Thi pháp, đặc điểm chung và một vài bài thơ Tân hình thức được giới thiệu đã tạo một cái nhìn thân thiện hơn đối với thể thơ này. Nhà thơ Vũ Quần Phương – người xưa giờ chỉ làm thơ truyền thống cũng thử làm thơ Tân hình thức như một cách chơi thơ khiến mọi người ngạc nhiên. Tôi đã làm quen với việc sáng tác thơ Tân hình thức, nhưng việc đọc thơ Tân hình thức với tôi còn khá mới. Tôi không biết có nên dừng ở chỗ vấp dòng không, nếu ngừng thì lại ngại chưa đủ nghĩa. Vậy nên, vẫn vận dụng cách đọc thơ tự do trước đó, tôi đọc theo hơi của mình và dừng ở chỗ thỉnh giả có thể nghe và cảm được câu thơ. Theo tôi, nên có một cách gợi ý về việc đọc thể loại thơ này khi giao lưu, vì thói quen được nghe thơ ở Việt Nam vẫn khá phổ biến. Vì thơ Tân hình thức khá đặc biệt, nó được cấu tạo bởi nguyên tắc thơ truyền thống (lấp từ, láy từ) lồng trong ngữ cảnh mới, ngôn từ đời thường và ngữ nghĩa mới.

Để thể hiện tình yêu với thơ Tân hình thức, không có gì khác hơn với người sáng tác là tạo ra những bài thơ. Tôi viết đôi dòng này như một “lời tỏ tình” khe khẽ để tiếp theo những sáng tác thơ của mình, sẽ là những bài thơ Tân hình thức một cách có ý thức hơn. Trân trọng,

Hà Nội, cuối tháng 10 - 2014

“THƠ VIỆT: KHÔNG THỬ SẼ THIỆT”

Lương Đình Khoa

Đó là ý kiến của nhà thơ Vũ Quần Phương tại buổi hội thảo “Thơ Tân hình thức Việt – tiếp nhận và sáng tạo” thảo do khoa Văn – Báo chí (ĐH Văn hóa) phối hợp với tạp chí *Sóng Hương* tổ chức chiều 29/10.

Nhà thơ cho rằng, với đặc tính như một *câu chuyện kể, ngôn ngữ đời thường* cùng tính *vất dông, lặp lại* khiến cho người đọc thơ Tân hình thức thấy trúc trắc, khó hiểu, thậm chí là khó chịu và thấy nó rất bình thường, nghĩ ai cũng có thể làm được. Chính vì cảm quan ban đầu đó khiến cho phần lớn những người viết và yêu thơ Việt thờ ơ với thể loại tiêu biểu của thơ hậu hiện đại này.

Ông nói: “Cách đi của thơ Tân hình thức là người ta thấy vô lý, tìm cách đọc đủ kiểu để thấy được cái lý. Rồi từ cái lý đó lại thấy *n* cái lý khác nằm trong đó. Ban đầu đọc phải chán nó, cáu với nó, chứ nếu thích nó ngay lại thành thơ cổ điển. Khi đọc ra, hiểu, nắm được ý nghĩa, lại luận ra những vấn đề khác. Ví như con bảo bố chơi trò này với con, bố đừng vì không hiểu, không biết chơi trò đó mà gạt phắt đi, bảo là trò vớ vẩn. Chúng ta phải mạnh dạn thử, không thử sẽ thiệt.”

Buổi hội, với sự tham dự của các Nhà Nghiên cứu Phê bình văn học Đỗ Lai Thúy, Phạm Xuân Nguyên, Mai Anh Tuấn, Ngô Văn Giá; các nhà văn nhà thơ Vũ Quần Phương, Hồ Đăng Thanh Ngọc, Lê Phương Liên, Võ Thị Xuân Hà ... cùng đông đảo người yêu thơ và đội ngũ sáng tác trẻ.

Một tiếng nói khác của thơ hậu hiện đại?

Nhà phê bình Ngô Văn Giá – người chủ trì buổi hội thảo cho rằng câu chuyện về thơ Tân hình thức đã diễn ra khoảng 20 năm nay, khởi nguồn từ khối thơ Tiếng Anh ở Mỹ, thông qua câu nói chủ đạo là nhà thơ Khế Iêm, đã nghiên cứu, tìm tòi, ứng dụng và sáng tạo Thơ Tân hình thức Việt. Trong bối cảnh chung ngày hôm nay, đây sẽ là một trong những phương hướng đổi mới thơ ca Việt Nam đương đại.

Trên thực tế, vận động của thơ cũng như mọi vận động khác của nghệ thuật đều theo một hình sin. Một khi đã lên đỉnh thì khi xuống lại phải tìm lối thoát khác. Thơ hiện đại cũng vậy, khi đi xuống thì lại tìm ra lối thoát ngược lại chiều hướng của thơ hiện đại. Thơ hiện đại bắt nguồn từ thơ quần chúng, nhưng lại trở thành thơ đặc tuyển – chỉ dành cho một tầng lớp đối tượng nào đó. Chính vì thế mà thơ ca hậu hiện đại lại loay hoay tìm cách trở về với quần chúng. Bởi đó mà ra đời thơ Tân hình thức.

Đa phần ý kiến của các đại biểu có mặt tại hội thảo đều cho rằng thơ Tân hình thức đã đáp ứng được cả hai nhu cầu, vừa *hiện đại* lại vừa *quần chúng*. Mỗi bài thơ Tân hình thức là một câu chuyện, câu thơ là những câu văn xuôi nối tiếp nhau, được sắp xếp thành những câu thơ, khổ thơ để mang hình thức thơ. Mỗi bài thơ Tân hình thức đều có một ý tưởng – ý tưởng mang tinh thần thời đại. Thơ Tân hình thức độc đáo bởi có thể diễn tả ý tưởng thành thơ với những ngôn ngữ rất đời thường, thậm chí là than thở thường ngày, nên người khác đọc xong có cảm giác mình cũng làm được.

Điều này cũng có thể dễ dàng liên tưởng tới thời kỳ thơ tự do ra đời cũng bị phản ứng, tiêu biểu là thể thơ không vần của Nguyễn Đình Thi. Nhưng khi nó được chấp nhận thì không ai phản ứng nữa, và giờ ai cũng làm thơ tự do. Theo đó thì với thơ Tân hình thức cũng vậy, nó có thể được chấp nhận hoặc không, và khi được chấp nhận sẽ trở thành thơ bình thường.

Không phải để đọc, mà cảm nhận bằng thị giác

Một đặc điểm nổi bật nữa của thơ Tân hình thức khiến thể loại này trở nên ... “lạc lõng” giữa thi đàn Việt, không nhận được sự thu hút với cả đội ngũ người viết và người đọc – ấy là thơ Tân hình thức là một thể loại của thơ thị giác, cần cảm thụ trên văn bản, còn đọc lên không lột tả hết được. Nhưng chính đặc điểm này lại khiến cho thơ Tân hình thức mang nhiều quan niệm nghệ thuật mới, và mở cho người đọc nhiều cách đọc, cách hiểu khác nhau khi nhìn trực tiếp trên văn bản.

Theo nhà phê bình Đỗ Lai Thúy: “Thơ hậu hiện đại có rất nhiều luồng, nhưng thơ Tân hình thức là thể thơ riêng biệt, nên được coi là tiêu biểu cho thơ hậu hiện đại. Mà bất cứ thể thơ nào tiêu biểu cho hệ hình thơ mới thì thể thơ đó sẽ mang quan niệm hiện thực mới, tôi gọi nó là thể thơ nhưng lại mang tính thể loại, hoặc thể thơ mang tính hệ hình vì chứa đựng những quan niệm nghệ thuật mới. Thực tế, bất cứ thể thơ nào mang tính hệ hình đều bị phản ứng. Khi Tân hình thức ra đời, người yêu và làm thơ ở Việt Nam cũng có phản ứng, nhưng không dữ dội như thời kỳ đầu thơ mới, mà là phản ứng theo kiểu thờ ơ, chế giễu”.

Nhà phê bình Phạm Xuân Nguyên cho rằng: “Thơ ca nói riêng, nghệ thuật nói chung luôn đi tìm cách biểu đạt cảm xúc mới. Còn cái mới có tồn tại được không thì do nội tại của nó. Thơ Tân hình thức là một thể loại của thơ thị giác, cần cảm thụ trên văn bản, còn đọc lên không lột tả hết được. Khi đọc Tân hình thức, sẽ thấy trúc trắc, khó chịu, nhưng nó buộc phải thế.”

Theo nhà phê bình này, thơ Du Tử Lê cũng bắt đầu có những tín hiệu, sự hòa trộn giữa thơ

truyền thống và thơ Tân hình thức, rất nhiều bài cũng có thể coi là thơ Tân hình thức ở đặc điểm: Thơ không xuống dòng, mà dùng rất nhiều dấu phẩy, gạch chéo. Ví dụ như câu thơ: “Chỗ một đời em vẫn để dành” nhưng khi Du Tử Lê viết: “Chỗ một đời em vẫn để, dành” nghĩa lại khác đi, có giá trị hơn. Cách ngắt câu như thế chính là một đặc điểm nổi bật của thơ Tân hình thức để tạo ra hiệu ứng nghệ thuật mới.

Nhà thơ Vũ Quần Phương làm cho không khí hội thảo trở nên sôi nổi hơn khi bất ngờ sáng tác tại chỗ một bài thơ Tân hình thức, ngẫu hứng từ việc nhà phê bình Phạm Xuân Nguyên lúc đầu chia sẻ ý kiến nhưng giọng nói không bắt được vào micro. Nếu đọc theo văn phạm, đọc liền nhau thì nội dung bài thơ sẽ là: “Nói không ra lời, không phải không ra lời mà tại máy không ra lời. Nguyên sống bằng lời, nhà văn thực ra là nhà lời, mà không ra lời thì không còn nhà văn”.

Nhưng nếu xếp theo thể thơ 5 chữ thì sẽ thành:

“Nói không ra lời không
phải không ra lời mà
tại máy không ra lời.
Nguyên sống bằng lời nhà
văn thực ra là nhà
lời mà không ra lời
thì không còn nhà văn.”

Bài thơ Tân hình thức ngẫu hứng này của nhà thơ Vũ Quần Phương được nhiều người có mặt ở buổi hội thảo cho rằng đã giúp cho cảm cái nhìn về thể loại và cách đọc thơ Tân hình thức rõ ràng hơn.

Câu chuyện về thơ Tân hình thức khiến người nghe dễ dàng liên tưởng đến câu chuyện của *Thơ mới* thời kỳ đầu, *Thơ mới* ra đời và bị phản ứng quyết liệt. Nhưng, *Thơ mới* có được cả một lớp người trí thức đồng hành, ủng hộ, và khi một cái mới có được sự đồng hành thường xuyên và chắc chắn, nó chắc chắn sẽ tồn tại.

Văn Nghệ Trẻ